

కుష్మంతుచరితము.

(వనరాశీర్మల)

అవ్వారి పెంకటకోటయ్య గారిచే వ్రాయబడి
బెజవాడ వాణిమూద్రాక్షరశాలయందు
బి. కే. స్వామిచే ముద్రింపబడియె.

1914.

మొదటికూర్పు 500 ప్రతులు.

శ్రీమత్పరదేవతామైనమః

దుష్కృతచరితము

- 1 రాజవశాలికా, దుష్కృతుండను, రాజచరిత వినుడి
భువిపై! సాజన్యంబునమనుడి
సుయశో! రాజితగతిగనుడి
భూజనులియ్యది, పూజితముగవినఁ దేజము సుఖమెందున్
తామై యోజనుఁబెంపొందున్॥

- 2 కలదొక్కరాజు, త్వలఘుగుణాధ్యక్షు, బలిదువ్యంతుడు జగతిఁ
చాలఁ। విలసిలెశుభగుణధనితిఁ
మేలఁ। సుకృతమొసంగెడినీతిఁ
ఇలమైఁబాలన, సలుపుచుబ్రజలకుఁ, దలిద్రులుదానై
మిగులఁ। బాలుపులనిడువాడై ॥
- 3 భూరమణుండత, డొక్కనాడెంచెను, వారనికుతుకంబొప్పఁ
భువిలో! వారులు పారులుసెప్పఁ
సారో! దారులు మంత్రులుగొప్పఁ
ఘోరాటపులఁ, గ్రూరమృగంబుల, ధీరతమైవేటాడఁ
ప్రజలఁ। బ్రోచెడువేడుకతోడఁ॥
- 4 అంతటమృగయులు, పెంబడిరా న, త్వంతశూరుడతఁడు
అటవీ! ప్రాంతములందుననవుడుఁ

- గలయా! వింతమృగంబులనుగడువ
పంతముతోనసి, యొంతయుఁదిప్పియ. సంతంబగుకడిమి
జంపెన్! స్వాంతముకీడనమిన్॥
- 5 చెదరినసింగము, లదరినగజములు, మదమడగినశరభములు
మఱియున్! బ్రదరహంతములగువృక్షముల్,
కత్తిన్! దుడిగాంచినబెబ్బలులున్
చదిసియుఁజెల్లా, చెదరై పోయియు, గొదలదూరులేడుల్
కలుగన్! బదిలమయ్యెఁగారడవుల్॥
- 6 మానవనాథుడు, ధిరుడుదూరపు, గానలకటుచనియెన్
తనయా! నేనలకందకమఱియున్
జనుచున్! వహింతపోవనిగనియెన్
జానగుతరువులు, మనుగంధము, మానసమలరించెన్

మహాని! సానమె! ఎనియెంచెన్ ||

7 సింగంబులతో, సంగతిమనుమా, తంకిశోరములొలయన్
 యోడే! శృంగని మేకలుదనియన్
 భోగీ! ద్రుంగని నకులము ముఱియన్
 పొంగుచుశార్దూ, లాంగనపెంచడె, లంగెడుహరిణములున్
 రాజీం, ద్రుంగడునలరించెన్ ||

8 అట్టితపోవన, మందునవివయం, బుట్టిపడెడు వేషమునన్
 ఆరా! పట్టిసాచ్చెమోదమునన్
 లోలో! నట్టెమెచ్చెశాంతమునన్
 మెట్టలు మెల్లన, గదలించుచునా, దిట్టడతండటుపోవన్
 వనిబొడ! కట్టెరావమాన్వన్ ||

9 తేనియలొల్కెడి, చానలపల్కులు, జానుగ! ఎవిందె

ధరణీ! భానిజీవివరబడెపొందె
అపుడే! మానససభవునకు సంపదై
నూనశరంబులఁ, బానియెడిరైపును, మానవపతిమనమందుఁ
బొరినను! మానముబలుముగఁ బొందె॥

10 అంగజాశరమన, నంగనయొకరితె, శృంగారంబుగనిచటఁ
చెలులున్! బొంగారెడుతివుటఁ
కనకం! పుంగలశంబులనెడుటఁ
రంగుగస్సరము, లంగొని తీవల, కుంగడువడిఁబొందె
బెడసె! సంగతివనెబలుచాయన్॥

11 ఈమానినిన్, జూచినయంతనె, నామానసమందుఁ
మోహం! బీమెయిఁ బెంపొందున్
తపసుల! వామాక్షీనిఁబొందన్

గామించుటకడు, కల్పవృక్షమగుగద. యే మొకాపారవుడ
దొసగుల్ ప్రేమించనివాడ.

12 క్షత్రసూభవ, యెయుండినచో. భాత్రీనాధుడనేను
శ్యామా, గాత్రలక్షణముజూడ
అన్య! క్షేత్రముగాదాయె
ఆత్రమదేలగు, నిచ్చటనీనపు, పుత్రిని బెండ్లాడ
మరుడు. క్షేత్రతదోల్కాడ.

13 కాపునడగ్గరి, కన్నెలచిన్నెల, భావంబెక్కగఁ గాంతు
ముక్తా! భావినిపలుకాలింతు
అంత. భావమ్మునుగురింతు
ప్రపంచంబున, బుట్టుకకల్గెనె, యీవిధముననిందు
నీలాకా! ఆవాసము కనుగొందు.

- 14 అనిమసమునయో, జనఁజేయుచున, యన్యనిమిష సముడునృపుండున్
 వేవే । వనితలకడకునుఁజనుడున్
 నారా! మనుజుపతినిఁగనుగొనుచున్
 ఘనలజ్జాభర, మునఁగనుమొరగియు, మునియానతిస్మృతిరాగన్
 త్వరతోఁ జనియఘ్నముగొనిరాగన్॥
- 15 అందముచందము, గలుగుశక్తుల, పొందరిడెందముఁగదియన్
 దారా! జేర్చుడుగాంచుచుఁ జెలియన్
 లోనన్ । సందియమడుచుననియెన్
 ఇందుముఖిరో! నీ, కుం దలిదండ్రుల, నందగువారలనోల్
 మాకున్ । విందుగఁదెల్పుఁగఁబోలున్॥
- 16 వారిజనేత్ర శ, కుంతశలజ్జా, భారముమనమునుఁగప్పన్
 రాజున్ । జేరిమాడవెరపొప్పన్

కుంజం! బోరజేసికొని చెప్పే
భూరమణాక, బృనిపుత్రికనే, వారుసోమపీఠమున
నిష్ఠా! శ్రీరిపుడునేమమున॥

17 ఆగమనార్కుల, కామిారలుని, పూగమహిజముజూడ
తాంబూలీగుల్మంబులనీడ
కానా! రాగతవాయువుకూడ
భాగుగనుండుడు, మాగురుడతిథుల, యాగమనమునకుజాల
మదిలో! రాగిలెడినేవేళ॥

18 అనపుడుమనమున, దనరుచునృపుడా, వనజాననపల్కంగ
మదిలో! ననుమానము హెచ్చంగ
తరుణి! గనుగోనలునూడంగ
మనివిందుము క, బృనివిజితేంద్రియు, డనియమ్మనికినివనిలో

గల శే? తనయులు తనయలు నబలా॥

19 అననాయమయనె, మనుజేంద్రామ, జ్వనకుడుకాష్ఠిమునియు
 జెంచె॥ జనవొప్పగల్గబేముడియు
 నించె॥ దనతనయనెనేననియు
 మునునెకమునినా, జననమునడిగిన, మునిపతితానిటు తెలిపె
 గాదే॥ యునితనమునువేచెరుప॥

20 మేనకయిగ్రుని, యానతిబెడకా, మేనుపసిండినిదెగడ
 కనుల॥ మిసపోతములుపొగడ
 నడల॥ జానగుతళ్ళకేర్పడగ
 మానిమానసము, బూనికగొనగా, గానముజేయుచును
 రాగా॥ మానియుడాయుచును॥

21 మారుసుకోయని, యారువగాబ్బి, దారకులచ్చెనువొంద

వేవే! గాదమమెడదాజెందా
 మేనా! వారిజములుదాపొందా
 వారలకుద్భవ, మైరాగిల్లని, వారిరువురువిడువ
 శిశుతా! శ్రీరాజులెడిమగువ

22 నన్నశకుంతము, లెన్నియెప్పెంచగ, నన్నదానిమునితెచ్చే
 శోభా! భృన్నతులకులోమెచ్చే
 బెంచా! గ్రన్ననసతులకునిచ్చే
 చిన్ననాటగో, లెన్నిజముగనే, నన్నదుదండ్రడిగంగబ్బ
 రాజా! విన్నదాననీజాడ

23 అంతరంగమా, చింతిల్లకుమిక, చింతడిరెసకనుచు
 భూపుం! జెంతయు మోదముగనుచు
 కన్య! జెంతకుబిల్బియలరుచు

దంతియాన! లే, మావివల్లకొనె, వింతతీవయిదియెదియో
చూడఁ. స్వాంతమలరైగతమెదియో॥

24 తుమ్మెదలిమ్మల, పాటలుపాడుచు, గ్రమ్మివపూఁబొండఁ
పూడే! నెమ్మొద్యదతిగ్రోలఁ
చూపుల్. సమ్మతించెనటుచూడఁ
కొమ్మ! యన్నదని, యుమ్మరపుందిన, మమ్మోయిలలుకూయఁ
చిలుకల్. దిమ్మగనఱచెడిననియె॥

25 చదువనియగున, మృదవతియర్థము, మదిచేటుగుటచే రసముల్
లోలో! గదురగహావాదికముల్
వేవే! బెడుగుచుండ నెమ్మనముల్
గదియఁజేసియ, మృదనుడుపుష్ప, ప్రదరములదయతనెసెఁ
వారిఁ. దుదిఁదంపతులుగఁజేసె॥

- 26 ననితా! నీకడు, పునఃబుట్టినపు, త్రునిసీమో, ముకొఱకు
 సప్తాం బునిధిప్రావృతధరకు
 సప్తమా! ట్టనుగాఁజేయుదుఁదుదకు
 నినునాకణ్వుని, పనుపువడసితో, వ్హానిరామఱువకెద
 దగవా! రినిబంపెదఁజనెద॥
- 27 అనిషపివినెఁగ, ణ్వునివలనంగల, పెనుభయమునమదిగలగ
 వేనా! జనములుతనహారాగ
 నూనా! స్త్రీనిబలమదివెనులాగ
 జనపతిరాజ్య, బునగలచింతల, దినములుగడచుటచేత
 చేతం! బునఁదామఱచెనువనిత॥
- 28 ఇటఁగణ్వుండు, త్కటకాహృదస్య, ఘృతిశకుంతలఁగనియె
 సప్తమా! ట్టటులేజంబనినియె

కార్యం బ్రహ్మకృముదమనియో
చక్షులపరాక్రమః, బహుభాహాబలు, నటుమాసంబులుమించె
సతితా । నటవీసలిసుతుగాంచె॥

29 పుష్పినయానృపు, పట్టితనంతన, పట్టియాడ్చుసింగములన్
దాన్తె । కొట్టుచుండు బెబ్బలులన్ .
చేతన్ । నెట్టబోవుశైలములన్
అట్టిటనరా, నట్టిపరాక్రమ, ముట్టిపడగఁదిరుగాడున్
కరులున్ । గిట్టగఁగడుబోరాడున్॥

30 సర్వదమనుడని, సర్వవేత్తతా, సంయములెల్లరు బిల్వ
సఖులై । యుగ్విసురసుతులై
నృపతా । నిర్వాహకుడనుఁగొల్వ
గర్వంబునఁదిరు, గంగనఁగన్బుడ, ఖర్వబలునిపానిన్

దుష్టం! తోర్మినాయకనుతని॥

31 పురవరములలో, బాలుపాండకడగు, తరుణమువీనికివచ్చే-
గాన॥ దరుశిశకుంతలతోడ
వీని॥ నరవరుకడకికజేర్తు-
స్థిరమతిమునియిటు, పొరిదలచియున! బృరమగువేడుకతోడ
పుత్రీ! విరహముతాపముగాడ॥

32 తనశిష్యులతో, దనయనుబంపుచు, మునితనమనమసియాడ-
రాజే॥ ద్రునితోజెప్పుజాడ
తపమే! ధనమగుమునులకుజూడ
తనయున్నతకుల, మునుబందుగులెఱు, గనియికన్నియ, ప్రితి-
మదిలో! గనికొనుమనుడివనిత॥

33 అనిసంతతసుఖ, మునునారాయణు, డనుపుగనిచ్చుతమ, యు-

దేహం బునుభోషించుతరవియు
ప్రాణం బునుగాపాడుతరవిధియు
అనుకూలంబగు, ఘనదాంపత్యము, మనమారెడుసిరులు
శివులే! సానరించుదురనియె

34 అంతశకుంతల, యెంతయుఁగుతుకము, చింతయుసమముఁజెరుగ
అటవీ! ప్రాంతముశోభలులేఱుగ
వసుధా! కాంతునిపజ్జకునఱిగ
స్వాంతముఁదనువుచు, జెంతసుతుండ, త్యంతముదముఁజేయంగ
తాడు! వ్యంతుడుమదిడాయంగ

35 నగరముడగ్గురు, మగువకుమదిలో, వగపగుదుశృకునంబుల్
ఞ్జోడ్లో! నగవడె దనకుతుకంబుల్
రాజే! మిగఁజేయునొమోసంబుల్

మగువలకేయె, మగవచ్చినను, మగవారలుధన్యుల్
నన్నే । మగజూతురొయన్యుల్ ॥

36 అనితలపోయుచు, బిత్తళిఘ్యులతో, జనియాడువ్యంతునికిన్
తనరా । కనుడెలిపిసయాకలికిన్
తారా । జనుమతింపకయె పలికెన్
మునులటమునిక, న్యనువరియించితి, ననుచువచించెదరారా
నేనా । వనులనెఱుగనౌరారా॥

37 పుత్రుడుగల్గిన, పాలతుకయటనే, ధాత్రీనాధునిజాయన్
నాకీ । పాత్రుడువనివరుడాయెన్
గానన్ । విత్రతవచ్చితిడాయన్
శత్రుత్వమునన్, సందర్శింపక, మైత్రిగొనుమనున్
అనిసం । ధాత్యత్వమునోననెడి॥

- 38 ఆచూటలువిని, చూచునితనయులు, భామినికన్నియుఁజెప్పఁ
 నుగిలోఁ బ్రామినదుఃఖముఁత్రిప్పఁ
 ప్రాణి స్వామియెడుటఁబడిచెప్పఁ
 భామామణియు, గామించినన, ప్లమనుజేశుడుసెప్పఁ
 ఎదురై । శ్యామయు గురుతులుసెప్పఁ॥
- 39 వన్నెలుచిన్నెలు, దళుకొత్తగఁదా, నెన్నిగతులఁజెప్పినను
 దైవం బున్నతినోర్చనికతనఁ
 తానా మన్నెకాఁడుబల్పతినఁ
 వన్నెలాడిగొన, నెన్నకపోయెను, పున్నియపుంగనియయ్యు
 బుద్ధిఁ గన్ననసంశయమయ్యు॥
- 40 విధిదూరుచున, మృదురాధరస, శ్లధవేణిభరయగుచుఁ
 నాసా గ్రధతశుభాంగుళియగుచుఁ

బోటా! స్వప్నతమః సుగమమచ-
 మధితారశినా, శిథిలముగాచుడి, సుధాగోత్రేషురావముతో
 నచ్చే! బుధులిస్సే! యనఁజ్ఞోహ్!॥

41 అకసమందున, నాకారంబై, వాకొకకుదయించె

రాజా! నీకల్పతమకునగుచు

కానక! నీకనలించితివనుచు

నీకొనుకునుమి, నాకాచంద్రస, మాకృతియితడంచు

ఎకిటా! జాకరశివినిమించె॥

42 అందఱునిగా, సూదియమితయు, గ్రంథకొనవియ్యుల్

వినురా! కందముగాలోగ్నముల్

దెలిపెన్! వినుగలోకులక్షోణి

బృందారకులూ, పృందరుశినికే, కొందునచునృపులచే

బుగులూ! నందడడుచునుతియుంచున్॥

43 అంతశకుంతల, పత్ని గంగాని దు, మృతమహీపతియెసగెన్-
శౌర్యా! క్రాంతధర్మితపాసగన్
హయమే! ధాంతయాజియెయెసగెన్
సంతతదానము, లంతశ్శుద్ధికుల, కంతలనై రాగ్యమునన్
తాడస! చింతలవనలకుఁజనియెన్॥

44 శాకుంతలుడో, భరతుడుదాన; సో బలాస్వతేసెలగన్

జగముల్! వేక్షింపఁగఁజెలఁగెన్

వసుధా! క్షీరగుణములుకలిగెన్

ప్రాకటకీర్తిను, ధాకాత్మజ్వల; మెడకుబంగణమెలఁ

సానూ! హృక్కులనమ్మగఁజెలఁగెన్॥

45 భరతుడుసగుణ, భరితుడుసహత, గురితుడువిలసద్యశు-

శౌర్యా! దరసాహసబంధురైః
 విత్యా! చరితాధ్వరముదితైః
 సురతానసమృత, సుకుచిరవశము, ధరపై జెలయుంచె
 భూమి! గురుతుంగబాలించె॥

46 భాసురశృంగపు, రీసంవాసుడు, దాసరక్షకుడుహరియు
 ప్రాప్తే! దోసముఁబాపునుసిరియు
 నిరతో! ద్యాసితకీర్తియుంగడియు
 భాసిలునిశ్శోభి, ల్లాసవిలాసము, లీసచ్చరితమువిన్న
 ధర్మ! బాసమెయ్యంగనుగొన్న॥

సమాప్తము.

10388

